

Vejledning til faget billedkunst

almen voksenuddannelse

Forsidebilledet er gengivet med tilladelse fra privat kunstner.

Indhold

1. Identitet og formål	3
1.1 Identitet.....	3
1.2 Formål.....	4
2. Faglige mål og fagligt indhold	4
2.1 Mål	4
2.2 Kernestof	6
2.3 Supplerende stof.....	8
3. Tilrettelæggelse	8
3.1 Didaktiske principper	8
3.2 Arbejdsformer	10
3.3 It	11
3.4 Samspil med andre fag.....	12
4. Evaluering	12
4.1 Løbende evaluering.....	12
4.2 Prøveform	13
4.3 Bedømmelseskriterier	13
4.4 Avu:Vejledende karakterbeskrivelse	15
5. Paradigmatiske eksempler	16
Bilag 1 Forslag til billedanalysemodel.....	29
Bilag 2 Seks eksempler på teknikker.....	30
Bilag 3 Eksempler på billedsproglige virkemidler	31
Bilag 4 Fra deduktiv til induktiv undervisning.....	31
Bilag 5 Eksempel på evaluering	33
Bilag 6 Eksempel på samspil mellem teori og praksis	34
Bilag 7 Eksempler på arbejdsformer	35

Indledning

Vejledningen indeholder uddybende og forklarende kommentarer til læreplanens enkelte punkter samt en række paradigmatisk eksempler på undervisningsforløb. Vejledningen er et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Det er derfor hensigten, at den ændres forholdsvis hyppigt i takt med den faglige og den pædagogiske udvikling. Eventuelle ændringer i vejledningen vil blive foretaget pr. 1. juli.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Vejledningen indeholder eksempler på, hvad der kan arbejdes med i undervisningen, og hvordan arbejdet kan tilrettelægges. Det er vigtigt at understrege, at der kun er tale om påbud, når det eksplicit fremgår – det være sig i form af citater fra læreplanen, anført i kursiv, eller i form af formuleringer med ”skal” og ”bør”.

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Fagets primære genstandsfelt er billedkunst. Faget omfatter endvidere visuelle udtryk fra populærkulturen. Gennem historien har billedkunstens funktion haft forskellige formål, eksempelvis at gengive, at undersøge, at udfordre og at forandre vort syn på verden gennem sansning og erkendelse. I arbejdet med billedfremstilling og billedkundskab gives kursisten mulighed for at styrke sin personlige udtryksmåde og udvide sin billedkunsthaglige forståelsesramme. Billedkunsthaget tager udgangspunkt i emner, der kobler teori og praksis. Fagets styrke er, at det aktiverer alle sanser og vægter det eksperimenterende.

Fagets primære genstandsfelt er billedkunst, dvs. det er billedkunstneriske udtryk i flade og i rum, der er det centrale område. Genstandsfeltet billedkunst er mangfoldigt, derfor vægter faget værker, der *'undersøger, udfordrer og forandrer vores syn på verden gennem sansning og erkendelse'*. Værker, der ikke blot bekræfter kursistens eksisterende forestillinger om verden, men som udfordrer og udvider disse forestillinger – med andre ord kunst, der beskriver og herigennem fortolker og forholder sig til det at være menneske, det at være til og være en del af denne verden eksempelvis æstetisk, moralsk eller politisk.

Ved *'visuelle udtryk fra populærkulturen'* forstås visuelle udtryk, der ikke umiddelbart er *'billedkunst'* i klassisk forstand. Populær- og subkultur kan her ses som paralleller til finkultur. Det kan eksempelvis være tv-, avis-, film og magasinbilleder, reklamer, emballage, udsmykning af rundkørsler, computerspil osv. Disse elementer/billedformer inddrages for at udvide kursistens forståelse for, hvordan visuelle og rumlige virkemidler generelt er med til at forme vores daglige virkelighed.

1.2 Formål

Formålet med undervisningen er at give kursisten viden om og færdigheder i at forstå billedmæssigt formsprog. Denne forståelse opnås gennem billedfremstillende arbejde, som løbende kobles til teori om billedkundskab gennem samtale.

Faget skal give kursisten mulighed for at udvikle fortrolighed med billedkunsten og populærkulturens visuelle udtryk, således at kursisten bliver i stand til at vurdere og formulere betydningen heraf i vesteuropæisk og andre kulturer.

Undervisningen skal tilrettelægges, så den giver kursisten en viden og forståelse, der kan anvendes til at arbejde med billedkunstrelaterede emner ved hjælp af praktiske og teoretiske øvelser. Formålet er at arbejde med forskellige udtryksmuligheder i en kobling mellem praksis og teori, hvor kursistens kreative evner udvikles gennem sansning og erkendelse. Det er ligeledes formålet, at kursisten får kundskab om forskellige kunstopfattelser – så der åbnes for forståelse af, at kunst kan andet end at fremvise og fastholde skønhedsidealere. Med fordel kan undervisningen inddrage emner, som kursisten kender til i forbindelse med fritidsaktiviteter, med undervisningsforløb i andre fag eller færden i lokalsamfundet. Eksempelvis kan emnet være 'Bevægelse', hvor man ser på bybilleder af Anders Moseholm med biler og fartstriber.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Mål

Undervisningens mål er, at kursisten kan:

- a) arbejde praktisk og teoretisk med det billedmæssige formsprog*
- b) eksperimentere med billedmæssige teknikker og virkemidler samt redegøre for deres funktion i konkrete billeder*
- c) skelne mellem en personlig oplevelse af kunst og en billedkunstfaglig tilgang til kunst*
- d) beskrive, analysere og fortolke billeder*
- e) karakterisere udvalgte kunsthistoriske genrer.*

De faglige mål beskriver, hvad kursisten skal kunne efter gennemført undervisning. I det følgende kommenteres de faglige mål enkeltvis.

Arbejde praktisk og teoretisk med det billedmæssige formsprog

Det billedmæssige formsprog er omdrejningsfeltet, hvor faget i overvejende grad vægter den praktiske del. Dog skal der for kursisten være en tydelig kobling mellem det praktiske arbejde og det teoretiske mål/den teoretiske ramme for løsningen af det billedmæssige formsprog.

De analytiske elementer i teorien skal gå igen i det eksperimenterende, praktiske arbejde og omvendt. Det er oplagt at lære kursisten, hvordan vedkommende kan forklare et elements virkning eller et fænomen ved at lave en forklarende skitse. Eksempelvis kan kursisten lære,

hvordan en enkel skitse kan være med til at synliggøre lys - skygge som formgivende element/teknik på en flade, hvordan farver skaber illusioner af rum på en flade osv.

Den praktiske erfaring supplerer og understøtter de teoretiske pointer, hvilket også gælder for den omvendte erkendelse. I en analyse og tolkning af et billede samler kursisten de analytiske elementer i en konklusion. I forklaringen på bestemte analytiske elementer kan kursisten anvende egne værker eller skitser til at illustrere sine pointer. Se mere om koblingen mellem teori og praksis i de paradigmatiskke eksempler.

Eksperimentere med billedmæssige teknikker og virkemidler samt redegøre for deres funktion i konkrete billeder

Det billedfremstillende værk vurderes ikke efter, hvor perfekt det er udført, men ud fra, om kursisten eksperimenterer visuelt for at nå frem til de virkemidler og teknikker, der bedst matcher kursistens mål med det billedfremstillende arbejde. Kursistens samling af billedmateriale rummer derfor mange skitser, da intentionen ikke er at få perfekte arbejder, men en række af skitser, som visuelt afspejler kursistens eksperimenterende arbejde. I det eksperimenterende arbejde er det vigtigt, at kursisten kan sætte ord på de valg og fravalg (eksempelvis ændret farvepalet), kursisten foretager i processen. At eksperimentere kan være at arbejde med farvekontraster, med forskellige former for skyggelægning eller at gentage et motiv med forskellige teknikker.

Skelne mellem en personlig oplevelse af kunst og en billedkunstfaglig tilgang til kunst

Kursisten bliver bevidst om og kan konstatere forskellen på en tilgang, der er af følelsesbaseret, personlig karakter og en analytisk tilgang, der er fornuftbaseret. Kursisten har ofte en personlig, spontan oplevelse af konkrete kunstværker. Den personlige oplevelse og vurdering af kunst appellerer til diskussion og kan være et frugtbart udgangspunkt for undervisningen. Målet er, at kursisten lærer at skelne og sætte ord på forskellen mellem en subjektiv oplevelse og en billedkunstfaglig tilgang til kunst. Den billedkunstfaglige tilgang tager udgangspunkt i en række objektive redskaber til at vurdere og bedømme kunstværker fagligt. Det er den analytiske tilgang til kunst, der gør billedkunsten forståelig og brugbar i andre end private sammenhænge.

Beskrive, analysere og fortolke billeder

Kursisten lærer at se på billeder og øver sig i at systematisere og formulere det, han/hun ser. Kursisten får derved en faglig metode til at analysere og fortolke billeder. Det er væsentligt, at kursisten lærer, at de analytiske delelementer er interessante, da de indgår som konkluderende svar til en tolkning. Kursisten skal kunne redegøre for enkeltdele i analysen (eksempelvis lys - skygge, farvekontraster) og være bevidst om, hvilke analytiske iagttagelser, der er væsentlige i en tolkning af værket. Ved billedanalysen lægges der vægt på, at kursisten kan samle delelementerne i analysen til en konklusion. Analysen skal ikke være en form for te-

hætte, der trækkes ned over ethvert billede, men skal svare på emnets problemstillinger. (Se bilag 1)

Et supplement til undervisningen kan være at læse tekster, der forklarer de analytiske elementer.

Karakterisere udvalgte kunsthistoriske genrer.

Intentionen er, at kursisten bliver præsenteret for og får viden om udvalgte karakteristiske træk fra forskellige, kunsthistoriske perioder for at opnå en forståelse af, at kunsten udtrykker sig forskelligt til forskellige tider.

2.2 Kernestof

I undervisningen indgår:

- a) *Praktisk og eksperimenterende billedfremstilling*
- b) *Kendskab til materialer og teknikker*
- c) *Viden om billedsproglige virkemidler, herunder farver, lys og skygge, komposition, perspektiv og rum*
- d) *Karakterisering af udvalgte kunsthistoriske perioder, herunder skal samtidskunst indgå*
- e) *Udadrettede aktiviteter*
- f) *Eksempler fra populærkulturens visuelle udtryk*
- g) *Eksempler på visuelle udtryk fra andre kulturer end den vesteuropæiske.*

Kernestof er det stof, som er uomgængeligt for at nå de faglige mål. I det følgende kommenteres de områder, som kernestoffet omfatter.

Praktisk og eksperimenterende billedfremstilling

Undervisningen skal både indeholde elementer, hvor kursisten selv er billedskabende, og elementer, hvor holdet ser på billedkunst fremstillet af andre. Praksis og teori er nært sammenhængende, men metodisk forskellige. Målet med faget er ikke selve det færdige billedskabende værk, men processen, det eksperimenterende.

Kendskab til materialer og teknikker

Kursistens eksperimenteren med materialer og teknikker prioriteres højt. Der er intet krav om, hvor mange teknikker han/hun skal have kendskab til, men udvalget af materiale og teknikker skal være repræsentative for faget. Læreren sikrer alsidighed i valg af materialer og teknikker ved at arbejde med eksempelvis forskellige tegneteknikker, faste og flydende farver og formgivende materialer som tråd, voks, gips, ler, skrammel osv.

Arbejdet med billeder i rum (skulpturer) giver mulighed for at arbejde fysisk og sansende med materialer og udtryk. Det er en anden arbejdsform at arbejde tredimensionelt. Her eksperimenterer kursisten med at bearbejde overfladestrukturer, med kontrastvirkninger mellem åben/lukket form, massiv/hul, lys/skygge-virkning osv.

Kursisten skal kende til forskelle og ligheder mellem forskellige materialer og teknikker, for eksempel:

- Hvad er forskellen på akryl og akvarel?
- Hvordan kan kul bruges?
- Hvad er forskellen på en blød og en hård blyant?

Læreren introducerer forskellige teknikker til at skygge en tegning, som for eksempel skravering og blyanten som farve. (Se bilag 2)

Viden om billedsproglige virkemidler, herunder farver, lys og skygge, komposition, perspektiv og rum

Viden om billedsproglige virkemidler gælder både i teori og i praksis, der metodisk er forskellige, men beskæftiger sig med de samme virkemidler. Derfor er praksis og teori nært sammenhængende. Det er vigtigt, at kernestoffet er forankret til billedskabende arbejde, hvor kursisten eksperimenterer med billedsproglige virkemidler. (Se bilag 3)

Karakterisering af udvalgte kunsthistoriske perioder, herunder skal samtidskunst indgå

Kunsthistorien inddrages, hvor der er behov for at belyse de emner, som undervisningen beskæftiger sig med. Læreren vælger frit, hvilke kunsthistoriske genrer der gennemgås. Der er altså intet krav om kronologi, men om en viden om udvalgte genrer. Det er ligeledes læreren, der afgør i hvilket omfang, der arbejdes med kendskab til kunsthistoriske genrer. Mange oplever, at samtidskunst er svær at forholde sig til. Ved at arbejde med emnet i billedkunst kan kursisten få nogle redskaber til at forstå sin samtid. Samtidskunst defineres her som kunst, som er lavet inden for de sidste ti år. Kravet om inddragelse af samtidskunst kan opfyldes ved at fokusere på danske eller udenlandske kunstnere, der udstiller på anerkendte udstillinger, store gallerier og museer, for eksempel Documenta i Tyskland og Biennalen i Venedig. Læreren kan også inddrage global samtidskunst, der her forstås som kunst, der enten stammer fra en anden kultur end den vestlige, eller som i en eller anden forstand problematiserer eller diskuterer den vestlige kultur, så kursistens kulturelle horisont udvides. Eksempelvis Kristian von Hornsleths værk projekt: 'Uganda'. Man kan også læse kunstanmeldelser eller faglige artikler fra for eksempel kunstmagasiner.

Udadrettede aktiviteter

Ved udadrettede aktiviteter forstås eksempelvis besøg på udstillinger og hos kunstnere, vandringer i byrummet og besøg af gæstelærere.

Eksempler fra populærkulturens visuelle udtryk

Der henvises til definitionen under 1.1.

Som eksempler kan nævnes:

- kontrasten mellem 'dekorationskunst' og
- billeder, som museerne udvælger som repræsentative for perioden
- damebladenes skønhedsideal og kunstbilledernes
- reklamebilleder
- tv-programmer om kunst
- levende billeder, for eksempel trailers
- musikvideoers brug af kunstelementer.

Eksempler på visuelle udtryk fra andre kulturer end den vesteuropæiske.

Fra den vesteuropæiske kunsthistorie udspringer den klassiske kunstopfattelse, men i en multikulturel verden modtager vi påvirkninger fra mange kulturer. For eksempel blev COBRA-malerne inspireret af masker fra Afrika, fantasy-genren og nyere kunstnere som for eksempel Katrine Ærtebjerg og Julie Nord gør brug af japanske manga-tegninger, ligesom arabisk ornamentik kan findes i Jugendstil, for eksempel hos Gustav Klimt.

2.3 Supplerende stof

I undervisningen kan indgå:

- a) Arbejde med levende billeder, fx musikvideoers og reklamers brug af kunstelementer*
- b) Videoinstallationer og performance i forbindelse med forløb, hvor der arbejdes med billeder i rum*
- c) Billedfremstilling og billedbehandling på pc.*

Det supplerende stof uddyber og perspektiverer kernestoffet. Det kan være knyttet til de emner, som der ellers arbejdes med.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisningen tilrettelægges, så kursister uden forudgående kendskab til faget kan deltage.

Undervisningen tager afsæt i kursistens forudsætninger, og den planlægges sådan, at både begyndere og kursister med et forudgående kendskab til faget kan deltage.

Det enkelte emne skal tilrettelægges som en udvikling fra lærerstyrede oplæg til mere selvstændigt arbejde. Oplægget skal tydeliggøre, hvilke mål emnet sigter mod.

Undervisningen deles op i emner. Man starter med korte, afgrænsede emner med få mål, og efterhånden gøres emnerne mere komplekse. Emnerne kan veksle mellem at tage udgangspunkt i praktisk arbejde eller i teoretiske oplæg. Læreren rolle er at igangsætte, inspirere og vejlede kursisterne i deres praktiske arbejde og herigennem give dem indblik i den teoretiske del, således at kursistens fortrolighed med fagets terminologi gradvist bygges op. Det er vigtigt at skabe et trygt miljø, hvor der er rum for eksperimenter, og som giver lyst og mod til at udtrykke sig i billeder. Det er ligeledes vigtigt at starte med praktiske opgaver med succes, for eksempel at lave collage, lave omvendt tegning eller tegne med den 'forkerte' hånd. (Se bilag 4)

Læreren præsenterer forslag til emner. Undervisningens emner kan vælges af kursister og lærer i fællesskab, og det diskuteres, hvordan der kan arbejdes med emnerne. I læreroplægget præsenteres emnet, og det tydeliggøres, hvad målene med emnearbejdet er. Herved bliver det muligt at evaluere undervejs og til sidst i emnearbejdet, om målene er nået. (Se bilag 5)

Det er vigtigt at lave skiftende udstillinger med kursisternes arbejder. Gennem samtale i plenum får kursisten mulighed for at reflektere over eget billedarbejde i sammenhæng med andres billeder. I kursistens billedfremstilling er der fokus på det visuelle og eksperimenterende, og ikke på billedets kunstneriske kvalitet.

De skiftende udstillinger er en visning af, hvad alle kursister har frembragt om emnet. Udstillingerne kan laves undervejs i emnearbejdet som en form for inspiration til det videre arbejde og som løbende evaluering. Hvert emne afsluttes med visning af kursisternes værker. Herved ses et tværsnit af, hvad alle kursister har fundet frem til om undervisningens emne på pågældende tidspunkt, og det bliver muligt at diskutere, hvordan emnearbejdet befinder sig i forhold til undervisningens mål. Det, som kommenteres, bliver hermed, hvorvidt den stillede opgave er lykkedes og ikke, om et produkt er flot. Har man mulighed for at udstille på gange eller åbent studieområde, vækker det ofte nysgerrighed og interesse fra kursister, der ikke deltager i billedkunstundervisning.

Ved selv at arbejde med billedfremstilling får kursisten en større forståelse af andre(s) billeder og dermed en tilgang til at se på kunst og reflektere over visuelle udtryk.

Det skal her understreges, at undervisningens mål ikke er at skabe kunstnere, men at give kursisten mulighed for at blive en god 'billedkigger', som får mulighed for bedre at forstå kunst og visuelle udtryk, når den mødes på museer og i det offentlige rum.

Faget er både et praktisk og et teoretisk fag. Fagets styrke er, at det giver mulighed for at bruge alle sanser og vægte det eksperimenterende. Teorien sammentænkes med de forskellige former for billedfremstilling, så teori og praksis på hver deres måde udforsker de samme problemstillinger. Viden om udvalgte områder af billedkunstens traditioner og virkemidler skal indgå i arbejdet med emnerne.

Teorien står dermed aldrig alene, men har altid som formål at belyse baggrunden for det praktiske arbejde, ligesom det praktiske heller ikke kan stå alene. Det er ikke nok kun at arbejde med at træne en færdighed eller at arbejde med at udforske et materiales egenskaber, ligesom det heller ikke er nok kun at beskæftige sig med kunsthistorie. Emnet tilrettelægges derimod, så kursisten undersøger, hvordan færdigheden eller materialet kan bruges og er blevet brugt i et kunstnerisk udtryk samt udtrykkets forandring over tid. Kunsthistorie inddrages, når det er formålet at belyse fokusområder. Undervisningen kan ikke behandle alle virkemidlerne lige intensivt. (Se bilag 6)

3.2 Arbejdsformer

Faget skal vægte arbejdsformer, der tager udgangspunkt i det eksperimenterende. Fagets arbejdsformer veksler mellem læreroplæg, bundne opgaver og individuelle billedarbejder.

Undervisning kan defineres til at foregå i tre læringsrum: undervisningsrum, træningsrum og studierum. Det er oplagt, at billedkunstundervisningen oftest foregår i de to førstnævnte. (Se bilag 7)

Ved at eksperimentere kan man nå en selvoplevet indsigt i, for eksempel hvordan farver opfører sig, når de blandes. Alle billedarbejder er øvelser i at opnå de stillede mål for undervisningen. Der tilstræbes en progression fra bundne øvelser, for eksempel i at bruge en bestemt teknik, og til at kursisten selv formulerer en opgave, hvor den pågældende teknik bliver brugt.

Læreroplæg og bundne opgaver giver teoretiske og praktiske redskaber, som kursisten bruger i det individuelle billedarbejde.

Emneforløb starter med, at læreren stiller rammer og mål op for emnet samt introducerer redskaber, som kan bruges til at løse den stillede opgave. Eksempelvis kan kursisten lære noget om komposition ved at se på kunstværker og derefter selv eksperimentere med komposition, eller omvendt kan kursisten arbejde med et motiv, eksempelvis Stilleben-genren, som han/hun kompositorisk leger med og derefter formulerer nogle bud på, hvornår opstillingen fungerer, og hvornår den forekommer statisk/død. Derefter kan kursisten undersøge, hvordan motivet gengives i kunstværker.

En betydelig del af undervisningen sigter mod at få kursisterne til at udtrykke sig i billeder og samtale om dem.

En vigtig diskussion er, hvordan billedarbejder lykkes. Hvad gør, at arbejdet fungerer eller det modsatte? Her er det vigtigt, at kursisten bliver fortrolig med at anvende billedkunstfaglige begreber og termer på egne billedarbejder, så kursisten kan sætte sig ud over den personlige, subjektive oplevelse af, om billedet er pænt eller grimt.

Alle billedarbejder gemmes. Det gælder skitser, både valg og fravalg, idet alt materiale er et led i processen. Billedmaterialet påføres navn og dato, samt kursistens noter i stikordsform om teoretiske overvejelser.

Kursisternes praktiske arbejder samles løbende dels på hylder til rumlige arbejder og dels i en mappe, der også kan rumme forskelligt inspirationsmateriale såsom billeder fra internettet, aviser eller blade. Ved at billedmaterialet påføres dato og notater, gives der mulighed for, at indholdet i mappen kan afspejle en progression. Kursisten skriver først og fremmest noterne til sig selv. Hvis ikke kursisten skriver sine noter ned, glemmer kursisten, hvad teoretiseringen i det konkrete emne gik ud på. Kursisten kan for eksempel skrive nogle af lærens kommentarer i forbindelse med den løbende evaluering. Noterne vil være meget forskellige fra kursist til kursist. Alle skitser gemmes og kan arbejdes videre med på et senere tidspunkt, for eksempel kan akvareller og akrylbilleder senere bearbejdes med oliekridd eller bruges til collage. Mappens indhold afspejler en progression og danner udgangspunkt for udvælgelsen af værker til den afsluttende udstilling.

3.3 It

It bruges til søgning af information og fremvisning af for eksempel billeder. It kan evt. bruges til billedfremstilling og billedbehandling.

På billedkunsts fagside <http://www.emu.dk/gsk/fag/bil/index.html> ligger en lang række værktøjer og programmer, som frit kan afbenyttes af alle.

Desuden har mange kunstmuseer pædagogiske hjemmesider, for eksempel Nordjyllands Kunstmuseums digitale billedskole og Glyptotekets virtuelle afdeling.

It er et nyttigt hjælpemiddel i billedkunstundervisningen. Billedbehandlingsprogrammer er velegnede i forbindelse med billedanalyse til eksempelvis at vise linjer i billedet.

Billedfremstilling og -behandling kan bruges ved eksempelvis at starte et emne med blyantstegning af et objekt. Tegningen skannes ind i et billedbehandlingsprogram, rumeffekter og lys/skygge tilsættes, og den skannede tegning bearbejdes til et færdigt billedarbejde.

Et andet emne kan handle om skulpturer i rum, hvor kursistens fotos af skulpturer i byrummet kan bearbejdes digitalt.

Desuden giver internettet mulighed for at finde uanede mængder af informationer om kunstværker, kunsthistorie, gengivelse af kunstværker og oplysninger om kendte kunstnere.

3.4 Samspil med andre fag

I billedkunst trænes visuelle kompetencer og billedkommunikation, som kvalificerer kursisternes brug af billeder i andre fag. I tværfagligt samspil skal de faglige mål for billedkunst tilgodeses.

Matematik og billedkunst kan for eksempel samarbejde om emner som perspektiv, det gyldne snit, koblingen mellem ornamentik og geometri (spejling/drejning/parallel-forskydning/forstørrelse).

Dansk og billedkunst kan for eksempel samarbejde om reklame og billedanalyse og om, hvordan billedkunsten afspejler sin samtid, eksempelvis Th. Lundbye i forhold til nationalromantik.

Historie og billedkunst kan for eksempel samarbejde om at aflæse kunst som kildemateriale, eksempelvis nazismens brug af visuelle virkemidler.

Naturvidenskab og billedkunst kan samarbejde om for eksempel Goethes farvelære, som beskæftiger sig med lysets brydninger.

Et tværfagligt emne kan handle om at foretage et snit gennem tiden: Hvad karakteriserer 1600-tallet med henblik på musik, kunst, litteratur, filosofi og samfundsforhold?

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Kursistens praktiske arbejder samles løbende og danner udgangspunkt for udvælgelsen til den afsluttende udstilling. Undervejs i undervisningen samtales om arbejdet med de stillede praktiske og teoretiske problemformuleringer, og dette evalueres i forhold til de faglige mål. Desuden evalueres undervisningens tilrettelæggelse og indhold løbende i samtale mellem kursister og lærer.

Kursistens mappe er et redskab i den løbende evaluering, idet alt materiale relateret til undervisningen samles her og er med til at vise, hvad kursisten har beskæftiget sig med, hvad kursisten har lært, og hvad kursisten kan efter undervisningens afslutning. Læreren kan se kursistens undersøgelser, eksperimenter osv. i sammenhæng med tidligere emner. Lærer og kursist kan løbende evaluere mappens indhold med fokus på, hvilken udvikling og progression der er sket i undervisningen og for kursisten med henblik på den fremtidige indsats. Efter hvert emnearbejde samles alle kursisters billedarbejder til en visning, hvor egne og andres værker analyseres og evalueres. Den mundtlige evaluering i plenum er under visningerne, men kan også opstå spontant i undervisningssituationen.

Undervisningen evalueres ligeledes løbende, så kursist og lærer informeres om kursistens udbytte af undervisningen og om behovet for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Denne evaluering kan foretages mundtligt eller skriftligt.

4.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve. Forlægget er en udstilling, som eksaminanden arrangerer ved undervisningens afslutning, og som er repræsentativ for det faglige indhold i læreplanen. I udstillingen skal indgå et anerkendt, kunstnerisk værk, som underkastes en elementær billedanalyse og fortolkning. Værket skal relateres til undervisningen og til udstillingen. Den øvrige del af eksaminandens produktion skal være tilgængelig for eksaminator og censor. Proven tager udgangspunkt i eksaminandens analyse og fortolkning af det valgte værk, der skal relateres til udstillingen. Derefter samtaler eksaminand og eksaminator om udstillingen, hvor der redegøres for arbejdet med det billedmæssige formsprog og de billedkunstneriske teknikker og deres funktion.

Eksaminationstiden er 30 minutter.

Selvstuderende arrangerer en udstilling, som er repræsentativ for det faglige indhold i læreplanen. I udstillingen skal indgå et anerkendt, kunstnerisk værk, som underkastes en elementær billedanalyse og fortolkning. Værket skal relateres til dele af det faglige indhold og til udstillingen.

Et anerkendt, kunstnerisk værk defineres som et værk, der har været med på en udstilling på museum eller galleri. Kunstner, titel, årstal og størrelse skal være kendt. Værket kan være originalt, en reproduktion eller en gengivelse fra en kunstbog, og størrelsen må være af et format, så tre personer med lethed kan se det. Kursisten må være opmærksom på, at kopiens farvegengivelse skal være så tæt på originalen som muligt. Det er muligt at bruge projektorfremvisning, når billedet ligger parat inden eksamen. Hvis værket er tredimensionelt, skal det kunne ses fra flere vinkler. Kursisten kan vælge værket i samråd med læreren for at sikre sammenhængen med et eller flere af undervisningens emner. Værket må ikke have været genstand for analyse og fortolkning i undervisningen.

Eksaminanden skal kunne omsætte begreber og pointer fra billedanalyse og fortolkning af det selvvalgt værk til udstillingen af egne billedarbejder. Eksempelvis kan eksaminanden undersøge, hvilke virkemidler kunstneren bruger for at gøre sit billede dynamisk, for derefter at eftersøge disse træk i egne værker.

Eksaminationstiden fordeles ligeligt mellem eksaminandens analyse samt fortolkning af det valgte værk og samtalen om udstillingen.

4.3 Bedømmelseskriterier

Ved prøven lægges vægt på, at eksaminanden:

- a) kan skelne mellem en personlig oplevelse af kunst og en billedkunstfaglig tilgang til kunst
- b) kan beskrive, analysere og fortolke det valgte billede
- c) kan redegøre for det valgte billedes kunsthistoriske karakteristika
- d) kan relatere det valgte billede til det praktiske og teoretiske arbejde med det billedmæssige formsprog
- e) kan referere til sine eksperimenter med billedlige teknikker og kan redegøre for billedlige teknikkers funktion
- f) kan perspektivere til relevante dele af kernestof og supplerende stof.

Der lægges desuden vægt på, at eksaminanden har sammensat en udstilling, som er repræsentativ for det faglige indhold i læreplanen. Den kunstneriske kvalitet i eksaminandens billedfremstilling indgår ikke i bedømmelsen. Bedømmelsen er en helbedsvurdering af, i hvilket omfang kursistens mundtlige præstation samt udstilling opfylder de faglige mål under 2.1.

4.4 Avu: Vejledende karakterbeskrivelse

(jf. bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007 om karakterskala og anden bedømmelse)

Billedkunst, niveau D, Mundtlig prøve

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation , der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler	Eksaminanden beskriver, analyserer og fortolker det selvvalgte kunstværk med omfattende anvendelse af fagtermer og -begreber. Billedanalysen er velstruktureret og leder sammen med tolkning og perspektivering frem til en samlende konklusion. Eksaminanden perspektiverer selvstændigt det valgte billede til eget billedarbejde og til relevante kunsthistoriske karakteristika. Eksaminandens udstilling er repræsentativ i forhold til de gennemgåede emner og viser stor alsidighed i eksperimenter med billedmæssige teknikker og formsprog. Eksaminanden redegør selvstændigt for sin brug af teknikker og virkemidler i sit billedarbejde. Der kan forekomme få uvæsentlige mangler.
7	Karakteren 7 gives for den gode præstation , der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler	Eksaminanden beskriver, analyserer og fortolker det selvvalgte kunstværk med tilfredsstillende anvendelse af fagtermer og -begreber. Billedanalysen er nogenlunde struktureret og leder sammen med tolkning og perspektivering med nogen hjælp frem til en samlende konklusion. Eksaminanden perspektiverer overvejende selvstændigt det valgte billede til eget billedarbejde og til relevante kunsthistoriske karakteristika. Eksaminandens udstilling er repræsentativ i forhold til de gennemgåede emner og viser en tilfredsstillende alsidighed i eksperimenter med billedmæssige teknikker og formsprog. Eksaminanden redegør med nogen hjælp for sin brug af teknikker og virkemidler i sit billedarbejde.
02	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation , der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål	Eksaminanden beskriver, analyserer og fortolker det selvvalgte kunstværk med usikker anvendelse af fagtermer og -begreber. Billedanalysen er netop acceptabel, uden at eksaminanden dog kan konkludere på dette grundlag. Eksaminanden kan relatere det valgte billede til eget billedarbejde og med megen hjælp til få kunsthistoriske karakteristika. Eksaminandens udstilling er mangelfuld i forhold til de gennemgåede emner og viser et beskedent omfang af eksperimenter med billedmæssige teknikker og formsprog. Eksaminanden redegør delvist for sin brug af teknikker og virkemidler i sit billedarbejde.

5. Paradigmatiske eksempler

I det følgende er eksempler på undervisningsforløb af varierende omfang beskrevet. Alle eksempler er bygget op på samme måde:

Omfang – som er et estimeret timetal for forløbet, der kan varieres efter behov

Faglige mål – som angiver de mål, undervisningen sigter mod, at kursisten skal kunne ved forløbets afslutning. Målene er ikke nødvendigvis formuleret nøjagtigt som i læreplanen, men de har alle sigte på delmål, som er med til at opfylde de overordnede, faglige mål for niveauet.

Indhold – som angiver de overordnede dele af kernestoffet og supplerende stof, der arbejdes med i forløbet. Stoffet er ikke nødvendigvis formuleret nøjagtigt som i læreplanen, men kan være konkretiseret i delemner.

Materialer – som er forslag til materialer. Det understreges, at der findes en stor mængde af andre tilgængelige undervisningsmaterialer, der er lige så velegnede som de nedenfor nævnte. Alle materialeangivelser er udelukkende benyttet for at gøre eksemplerne så konkrete og virkelighedsnære som muligt. Andet materiale kan med lethed indgå og anvendes ud fra de beskrevne eksempler.

Tilrettelæggelse og didaktiske overvejelser – som er forslag til, hvordan et undervisningsforløb på forskellig måde kan planlægges og gennemføres ud fra anførte didaktiske overvejelser.

Evaluerings – er forslag til, hvordan undervisningsforløbet samt kursistens udbytte, indsats og arbejdsmetoder kan evalueres, såvel løbende som afsluttende.

Eksempel 1	Landskabsmaleri
<i>Omfang</i>	Ca. 15 timer
<i>Mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksperimenterer med landskabsmotivet som udtryk • i praksis arbejder med at skabe illusionen af rum på flade • får kendskab til genren landskabsmaleri i et kunsthistorisk perspektiv • kan analysere et landskabsmaleri ud fra en billedkunstfaglig metode.

<p><i>Indhold</i></p>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktisk og eksperimenterende billedfremstilling • Kendskab til materialer og teknikker • Viden om billedsproglige virkemidler, herunder farver, lys og skygge, komposition, perspektiv og rum • Karakterisering af udvalgte kunsthistoriske perioder, herunder samtidskunst. <p>Supplerende stof:</p> <p>Lars von Triers film ”Breaking the Waves” er inddelt i kapitler, hvor hvert kapitel begynder med et panoramabillede, der tager afsæt i landskabsgenren og samtidig bryder traditionen. Landskabssekvenserne er digitale, og dermed sker en forandring i motivet, der alle har en symbolsk værdi. Landskaberne er optaget med kamera, men bearbejdet på computer af Per Kirkeby. I forordet til filmmanuskriptet skriver Per Kirkeby om sine intentioner med værkerne.</p> <p>Sprængt perspektiv i form af fotocollage, som kursisten i praksis kan eksperimentere med.</p> <p>David Hockney: <i>Grand Canyon med fremspring</i>, Arizona okt. 1982, collage nr. 2, maj 1986 - fotocollage med sprængt/forskydning i perspektiv</p> <p><i>A Bigger Grand Canyon</i>, 1998 - følelsesmæssig gengivelse af landskab både i perspektiv og farvegengivelse.</p>
<p><i>Materialer</i></p>	<p>Materialebegrebet er delt i to:</p> <p>Teori</p> <p>Gennemgang af perspektivtegning som et redskab til at skabe illusionen af rum på en flade - udleverede som perspektiviske linjer.</p> <p>Gennemgang af hvordan farvervalg kan understøtte illusionen af rum ved at analysere forskellige, kunsthistoriske værker.</p> <p>At se på og analysere forskellige landskabsmalerier som visuelle udtryk for skønhedsideal, udtryk for religiøsitet og udtryk for følelsesmæssig tilstand.</p> <p>Praksis</p> <p>Blyantstegning</p> <p>Arbejde med farve og/eller med akryl og akvarel (evt. flydende tusch).</p>
<p><i>Tilrettelæggelse og didaktiske overvejelser</i></p>	<p>Emnet er struktureret som et forløb, der begynder med introducerende, mindre komplekse opgaver til mere komplekse og selvstændige opgaver.</p> <p>1.</p> <p>I plenum ses på kunstværker med landskabsmotiver, hvor fokus er rettet mod perspektiviske linjer. Problemfeltet lyder: Hvordan skabes illusionen af rum?</p> <p>For eksempel: Th. Lundbye: <i>Efterårslandskab. Hankehøj</i>, 1847</p> <p>P.C. Skovgaard: <i>Landevej ved herregården Vognserup</i>, 1847</p> <p>Carl Bloch: <i>Landskab i bygevej</i> (Hellebæk), 1886</p> <p>Derefter praksis hvor en række forskellige fotos med landskabsmotiver forstørres op i stort format med OH. Kursisten skal ved at se på motivet og linjerne i moti-</p>

	<p>vet selv overføre motivet på A3 papir med blyant. Processen gentages og dermed har kursisten en håndfuld blyantstegninger af forskellige motiver skitseret med fokus på perspektiviske linjer.</p> <p>2.</p> <p>I plenum ses på kunstværker med landskabsmotiver og gerne med gentagelse af værkerne fra før, da fokus er rettet mod motivet: Hvorfor male landskabsmalerier? Hvilken relation udtrykker motivet mellem menneske/civilisation /kultur og naturen? Hvad skal motivet udtrykke (skønhedsideal, religiøs/ metafysisk, sindstemning)? Udvalget af værkerne afspejler forskellige tiders version af og holdninger til landskabsgenren.</p> <p>Forslag til egnede værker:</p> <p>Romantikken</p> <p>J. Th. Lundbye: <i>Et boelsted ved Lødskov nær Vognserup</i>, 1847 + skitse (skønhedsideal)</p> <p>Caspar David Friedrich: <i>Munken ved havet</i>, 1808-10 + <i>Abbediet i egeskoven</i>, 1809-10 (religiøs, metafysisk)</p> <p>J. C. Dahl: <i>Vinterlandskab ved Vordingborg</i> (nationalromantik)</p> <p>Maja Lisa Engelhardt: (stærkt inspireret af Lundbye, har religiøse/metafysiske temaer og maler samtidig ekspressionistisk)</p> <p>Impressionismen</p> <p>Theodor Philipsen: <i>En sen efterårsdag i Dyrehaven</i>. Solskin, 1886</p> <p>Monet</p> <p>Ekspressionismen</p> <p>Vincent van Gogh: <i>Landskab fra Saint-Rémy</i>, 1889</p> <p>Erich Heckel: <i>Landskab ved Dresden</i>, 1910</p> <p>Emil Nolde</p> <p>I diskussionen og analysen af værkerne konkretiseres følgende:</p> <p>Hvilken betydning horisontlinjen har – eksempelvis giver en meget stor og luftig himmel gerne tolkninger i retning af noget metafysisk, hvorimod meget lidt himmel (høj horisontlinje) giver tolkninger i retning af fortvivlelse og mangel på metafysik.</p> <p>Farvernes virkning på illusionen af rum, for eksempel: Hvordan varme rødbrune farver i forgrunden, grønne toner i mellemgrunden og blålige toner i baggrunden støtter illusionen af rum/perspektiv i motivet. Eller hvordan mættede/stærke farver i forgrunden og pasteltoner i baggrunden (luftperspektiv) giver samme illusion af rum/perspektiv i motivet.</p> <p>Kursisten arbejder i praksis med farver. Blyantstegninger (eventuelt et af motiverne fra tidligere) fotokopieres i flere eksemplarer. Opgaven lyder, at kursisten skal male 3 landskabsmalerier med akrylmaling, hvor fokus er rettet mod valg af farvepalet:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Landskabsmaleri skal vise den traditionelle opbygning af rum med farveperspektiv (varmfarvetone i forgrund, grønlig tone i mellemgrund og blålig baggrund) 2. Landskabsmaleri skal farvemæssigt bygges op med rene, mættede farver i forgrunden og pastelfarver i baggrund (luftperspektiv) 3. Landskabsmaleri malet med inspiration fra impressionisme eller ekspres-
--	---

	<p>sionisme.</p> <p>3. Landskabsmaleriet som udtryk for sindsstemning (Poul Anker Bech, Michael Kvium), historisk bearbejdning (Anselm Kiefer), forholdet mellem kultur og natur (Merethe Barker, Peter Bonde) og udfordringen både i motiv, materiale og teknik af traditionen (Peter Bonde, Søren Dahlgaard).</p> <p>I analysen af kunstværkerne er målet at vise, hvordan landskabsmaleriet stadig er aktuelt i et moderne, ekspressivt udtryk. Der er fortsat fokus på perspektiv og anvendelse af farvepalet, men også på hvordan nye materialer benyttes af eksempelvis: Anselm Kiefer, som i malingen indarbejder jord og strå. Peter Bonde, der maler med soja, smør. Søren Dahlgaard, der maler med brød på ligusterhæk.</p> <p>Forslag til egnede værker:</p> <p>Anselm Kiefer: <i>Udgydelsen</i>, 1982-86 - bearbejder tyskernes historie (2.verdenskrig) ind i malerierne. Peter Bonde: <i>Landskabet ved Sorø</i>, 1986 (del af Limelight) - ironiserende hyldest til landskabsmaleriet, udfordring af de klassiske materialer og teknikker. Søren Dahlgaard: <i>The Dough Warrior Painting Landscape</i>, 2008 - udfordring af det traditionelle landskabsmaleri. Poul Anker Bech: <i>Salsom himmel</i>, 1988 – sindsstemning samt <i>Vejen til Rønnebjerg</i>, 1986 eller <i>Bagved Jerup</i>, 1988 - sprængt perspektiv. Michael Kvium: <i>Fall Leave Leaves</i>, 2003 og <i>Lost Horizon</i>, 2005.</p> <p>I praksis kan kursisten vælge et landskabsmotiv og gennem valg af farver, maleteknik og perspektiviske linjer - eller bevidst fravalg af perspektiv - eksperimentere med at udtrykke en sindsstemning for eksempel sorg, glæde, melankoli, jubel, forelskelse, tro.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Visning af kursisternes arbejder i plenum, hvor alle bidrager i diskussionen af, om det eksempelvis er lykkedes at få skabt illusionen af rum med perspektiviske linjer, og hvordan farvepaletten kan skabe illusion af rum</p> <p>Kursisten kan holde et kort oplæg om sit/sine sidste arbejder med landskabsmotivet som udtryk for sindsstemning samt gør rede for tanker og valg i udarbejdelsen af arbejdet/arbejderne.</p> <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>

Eksempel 2	Akvarel Frugter, blomster og landskab
<i>Omfang</i>	Ca. 15 timer
<i>Mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lærer om, hvordan akvarelfarver fungerer • bliver bevidst om forskellige måder at bruge akvarelfarver på • fokuserer på penselskrift og rytme • lærer, hvordan man laver lys i et akvarelbillede • kan bruge akvarelfarver til at male frugter og blomster • kan bruge akvarelfarver til at male et landskab • bliver bevidst om forskellige måder at bruge akvarelfarver på • lærer, hvordan et begrænset farvevalg kan bruges • fokuserer på penselskrift og rytme • får kendskab til kunstneres brug af akvarelfarver.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktisk og eksperimenterende billedfremstilling • Kendskab til materialer og teknikker • Viden om billedsproglige virkemidler, herunder farver, lys og skygge, komposition, perspektiv og rum • Karakterisering af udvalgte kunsthistoriske perioder, herunder skal samtidskunst indgå • Udadrettede aktiviteter. <p>Konkretiseret i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimenter med farveblandinger og penselstrøg • Arbejder med akvarelfarver for at afbilde opstillinger og landskaber • Eksperimenter med naturalistisk og abstrakt gengivelse • Analyse og fortolkning ud fra en billedkunstfaglig metode • Ekskursion ud i naturen, maling af akvarel på stedet. <p>Supplerende stof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brug af akvareller i collager • Anvendelse af afmaskning og overmaling med kridt og tusch.
<i>Materialer</i>	Akvarelteknikker som vådt-i-vådt, vådt-på-tørt, lavering, udsparring, opslugning og transparens Beskæring og indramning. Eksempler på akvareller

	<p>Papir, farver og pensel. Billedeksempler: Akvareller af for eksempel Jose Paramon, Ole Kortzau, Emil Nolde og Joseph Turner.</p>
<p><i>Tilrettelæggelse og didaktiske overvejelser</i></p>	<p>Teori Gennemgang af farvecirklen, med primær-, sekundær- og tertiærfarver, komplementærfarver, transparens samt penselskrift og rytme.</p> <p>Praksis Lav laveringsøvelser: Bland først farve og vand på paletten. Læg farven på papiret ved at trække den tilrette med penslen.</p> <p>Lav øvelser med flerfarvede farveflader. Læg en dråbe farve i to modsatte hjørner på en lille firkant og få farverne til at løbe sammen. De indledende øvelser giver træning i, hvordan farverne reagerer og hvor meget vand, man skal bruge i farveblandinger. Endvidere træner de penselskrift for at undgå at bruge penslen på samme måde som en blyant, dvs. man skal ikke male imod hårene, men trække penslen hen over papiret.</p> <p>Mal fire postkortstore billeder af en citron på en todelt baggrund. Mal et æble. Lav lysrefleks ved opsugning af farve og læg skygge i hullet ved stilken. Mal en stedmoderblomst. Brug laverings teknik og koncentreret farve. Efter hver øvelse laves visninger af resultaterne, og der diskuteres, hvordan farverne er blevet brugt. Hvor er farverne transparente, og hvor er de grumsede? Hvor er farven for tør, hvor er der brugt for meget vand, så der har dannet sig 'blomkål'?</p> <p>Teori Komposition: For-, mellem- og baggrund Brug af sigteramme for at indfange et motiv Farveperspektiv: blålige farver i baggrunden og mattede, varme farver i forgrunden Lægge lys i billeder ved hjælp af at lade papiret skinne igennem Abstrakt og naturalistisk gengivelse Brug af farver til at udtrykke en stemning.</p> <p>Praksis Lav øvelser med himmelmotiv. Brug tre teknikker: vådt-i-vådt, udsparede skyer, opsugede skyer. Mal billeder af fantasi-søer i uvejr, i aftenlys, i morgenlys. Evt. - Gå ud i naturen: mal landskabsbilleder med store himmel- og skymotiver. Brug sigteramme til at indfange motivet.</p> <p>Øvelserne giver træning i tre teknikker, som indbyrdes kan kombineres, og som er specielt velegnede ved landskabsmaleri. Den sidste øvelse giver mulighed for at eksperimentere på egen hånd. Der laves visninger af resultaterne, og brugen af farver diskuteres. Hvor er der lys i billederne? Hvor er der gengivet stemninger, og hvordan er det gjort?</p> <p>Teori Monokrom og polykrom farvebrug</p>

	<p>Komposition, balance i et billede</p> <p>Praksis</p> <p>Mal en opstilling af tre objekter i monokrom gengivelse og derefter den samme i tre-farve-palet, for eksempel varm gul, varm rød og varm blå. Forsøg at lave en naturalistisk gengivelse af objekterne.</p> <p>Mal samme opstilling abstrakt, brug samme palet som før.</p> <p>Øvelsen med monokromt maleri fokuserer på penselskrift og på at gengive en opstilling naturalistisk. Tre-farve-paletterne giver mulighed for at gå i dybden med hvilke nuancer, det er muligt at opnå med kun tre farver til rådighed. Når man så kender sine farver, kan man eksperimentere med at bruge dem abstrakt.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Visning af kursisternes billeder i plenum. Billederne sammenholdes for at undersøge farveholdning, og hvordan de forskellige akvarelteknikker er blevet anvendt. Se forskellige kunstners billeder og diskuter, hvad de har fokuseret på.</p> <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>

Eksempel 3	Skulptur – rumlige konstruktioner Fra to til tre dimensioner
<i>Omfang</i>	Ca. 15 timer
<i>Mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bruger erfaringer fra croquistegning (Se bilag 6) • bliver bevidst om forskellige måder at afbilde kroppen på • arbejder i praksis med at gengive menneskekroppen tredimensionelt • får kendskab til skulpturgenren i et kunsthistorisk perspektiv • kan vurdere gengivelse af kroppen i billeder-i-rum (skulptur).
<i>Indbold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimentere med skulptur med menneskekroppen som motiv • Arbejde med motivet med forskellige teknikker og materialer • Se på skulpturgenren ud fra et kunsthistorisk perspektiv • Analyse og fortolkning ud fra en billedkunstfaglig metode. <p>Supplerende stof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uddybning af konceptet om installationskunst • Se eksempler på installationer • Lav en installation i skolens trappeopgang sammen med en kunstner som gæstelærer.
<i>Materialer</i>	<p>Gennemgang af skulpturbegrebet i et kunsthistorisk perspektiv</p> <p>Eksempler på skulpturer</p> <p>Croquistegninger: bevægelsestegning, modellerende tegning</p> <p>Inspirationsmaterialer fra rodekassen til at lave objekter af samt karton, silkepapir eller avispapir</p> <p>Ostevoks, tråd, net, sækkelærred, (træklods til sokkel).</p> <p>Gipsblok støbt i mælkekarton.</p>
<i>Tilrettelæggelse og didaktiske overvejelser</i>	<p>Teori</p> <p>Oplæg om forskellige typer af skulpturer. Se eksempler på skulpturer og snak om skulpturteknikker som udhugning, støbning, modellering og sammenføjning. Størrelsesforhold og organisering af materiale: lavet i en sammenhængende form eller sammensat.</p> <p>Stil: naturalistisk eller abstrakt, refererende eller associerende.</p> <p>Former: organiske eller geometriske.</p>

	<p>Komposition: statisk eller dynamisk. Synsvinkel – forhold til rummet: på sokkel eller uden, ses fra alle sider eller kun forfra. Hvad er ideen bag værket?</p> <p>Forslag til skulptureksemples:</p> <p><i>Gravstatue</i> af Kroisos-Kouros, græsk, 500 fvt. <i>David</i>, af Michelangelo 1501 <i>That is Why They Call Them Dogs</i>, af Jørgen Haugen Sørensen, ca. 2001 <i>Skjygen</i>, af Niels Hansen Jacobsen, 1897-98 <i>Uden titel</i>, af Donald Judd, 1969 <i>Aquatique</i>, af Jean Arp, 1953 <i>Frokost i pels</i>, af Meret Oppenheim, 1936 <i>Kaktusmanden</i>, af Julio Gonzales, ca. 1930 <i>Kysset</i>, af Rodin, 1886 <i>Borgerne fra Calais</i>, af Rodin, 1884-7 <i>Jernskulptur</i>, Robert Jacobsen, 1949 <i>Gående mand</i>, Giacometti, 1960 <i>Moder Jord</i>, af Svend Wiig Hansen, ca. 1960 <i>Venus fra Willendorf</i>, ca. 20.000 fvt. <i>Boy</i>, af Ron Mueck, 1999</p> <p>Praksis Lav objekter med kontraster. Fremstil 25 objekter. Hvert objekt skal have en tydelig kontrast til det foregående objekt mht. farve, form, struktur osv. Det kan for eksempel være tungt/let, glat/ru eller behandlet/ubehandlet. Sæt ord på overvejelser. Vælg fem objekter ud, så kontrasterne kommer tydeligt til syne.</p> <p>Se på tidligere udførte croquistegninger af krop i bevægelse og krop tegnet med formende tegning. Se på avisudklip af sportsbilleder med figurer i bevægelse.</p> <p>Sammensæt en skulptur af tråd og ostevoks. Den skal forestille et menneske i bevægelse. Emnet kan være: cirkus, sport eller følelse. Figuren skal være åben og dynamisk. Brug croquistegningerne som inspiration.</p> <p>Skær og hug en skulptur af en gipsblok, som er støbt i en mælkekarton. Den skal forestille et menneske. Vælg samme emne som ostevoksskulpturen. Figuren skal være statisk og lukket.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Visning af kursisternes arbejder i plenum. Kursisternes skulpturer sammenholdes for at undersøge, hvordan der arbejdes med opgaven: Hvilke kontraster er til stede, og hvordan er det lykket at skabe kontraster, at lave åben skulptur og at lave lukket skulptur? Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>

Eksempel 4	Fra naturalistisk til abstrakt
<i>Omfang</i>	Ca. 5 timer
<i>Mål</i>	Forløbets mål er, at kursisten: <ul style="list-style-type: none"> • får forståelse for naturalistisk versus abstrakt gengivelse
<i>Indhold</i>	Forløbet inddrager følgende kernestof: <ul style="list-style-type: none"> • Arbejder med kridt og akrylfarver for at afbilde en konkret forestilling • Eksperimenter med naturalistisk og abstrakt gengivelse • Analyse og fortolkning ud fra en billedkunstfaglig metode. Supplerende stof: <ul style="list-style-type: none"> • Maja Lisa Engelhardt sammenlignes med Th. Lundbye • Vibeke Tøjner, portrætinterview på P1.
<i>Materialer</i>	Papir, farver og pensel. Læreroplæg om komposition, kontraster, farver og perspektiv. Eksempler på abstrakt kunst: Mondrian: <i>Det røde træ</i> 1908-1910, <i>Gråt træ</i> , ca. 1912 og <i>Komposition med gul, blå og rød</i> 1939-42 Theo van Doesburg: <i>Abstraktion over ko i fire faser</i> , 1917. .
<i>Tilrettelæggelse og didaktiske overvejelser</i>	Der indledes med et kort læreroplæg om komposition, kontraster, farver og perspektiv. Derefter arbejder kursisterne individuelt efter følgende arbejdsplan: Lav en skitse af fx et 'vulkanudbrud' med oliekriddt på papir. Se farvefelterne som 'flader'. Klip dem ud, så de bliver en slags puslespilsbrikker eller skabeloner. Læg brikkerne på det papir, som er dit 'lærred'. Brug oliekriddt til at markere omridset af brikkerne. Nu har du et 'lærred', hvor du har indtegnet nogle felter eller figurer. Vælg farveskala. Bortvælg en grundfarve, så paletten nu består af to grundfarver samt sort + hvid. Mal billede. Se felterne eller figurerne som 'flader.' Billedet skal forestille et vulkanudbrud, men man må ikke kunne se det.

	<p>Tag evt. den fravalgte, tredje grundfarve og afsæt tre (små) klatter af den på billedet.</p> <p>Billede nr. 2. Brug puslespilsbrikkerne fra før.</p> <p>Læg dem op på et nyt 'lærred' og gentag processen fra foregående billede.</p> <p>Opsamling: billederne vises, og der samtales om, at noget kan være mere eller mindre abstrakt. Endvidere om komposition og kontraster.</p> <p>Plenum: se på billeder, for eksempel hvordan Mondrian maler et træ, først rent naturalistisk og derefter abstrakt eller Doesburgs fire gengivelser af en ko.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>I samtalen evalueres, hvordan:</p> <ul style="list-style-type: none">• kursisten har arbejdet praktisk med at omsætte en naturalistisk billedopfattelse til et abstrakt udtryk• hvordan det er lykkedes at udtrykke sig abstrakt• kursisten bruger fagtermer i analyse af egne billedarbejder og abstrakte kunstværker <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>

Eksempel 5	Akrylmaling – figur i bevægelse
<i>Omfang</i>	Ca. 18 timer
<i>Mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • får kendskab til almen farvelære • lærer at arbejde med farver, så kursisten kan bruge sine erfaringer til at lave akrylbilleder og collager • bliver bevidst om forskellige måder at bruge farver på • bruger akrylmaling til at få indsigt i impressionistisk stil • bruger akrylmaling til at få indsigt i COBRA-stil • bruger sine erfaringer med akrylfarver sammen med sin viden om kroppens proportioner til at lave et billede med figurer • lærer at analysere billeder ud fra billedfaglig metode.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimenter med farveblandinger og strygeteknik • Arbejder med akrylfarver for at afbilde stemninger • Viden om kunstneriske retninger • Eksperimenter med naturalistisk og abstrakt gengivelse • Analyse og fortolkning ud fra en billedkunstfaglig metode.
<i>Materialer</i>	<p>Øvelser og kopiark om teori Eksempler på billeder lavet i riv og klip af Matisse Eksempler på impressionistiske malerier Eksempler på COBRA-billeder A3-papir, svamp, akrylmaling: grundfarver + sort og hvid..</p> <p>Øvelser og kopiark om teori: vådt-i-vådt, laving, maskering, alla prima, sgrafitto, skabelon OH-projektor Avisudklip af sportsbilleder med figurer i bevægelse, alternativt dansemotiver fra bøger om dans Billedeksempler med menneskefigurer af ekspressionistiske malere. Abstrakt og naturalistisk kunst A3-papir, svamp, pensler, akrylmaling: grundfarver + sort og hvid, yderligere farver, saks.</p>
<i>Tilrettelæggelse og didaktiske</i>	<p>Teori Der indledes med et læreroplæg om:</p>

<i>overvejelser</i>	<p>Farvecirklen, de tre grundfarver, farvekontraster, varme og kolde farver</p> <p>Komposition</p> <p>Tre grundformer: cirkel, firkant og trekant</p> <p>To typer: naturalistisk og abstrakt gengivelse.</p> <p>Der vises billeder lavet i riv-og-klip-teknik af Matisse. Denne teknik skal kursisterne på et senere tidspunkt bruge på de strøgne ark, som de nu skal lave, hvor de eksperimenterer med grundfarver.</p> <p>Praksis</p> <p>Kursisterne laver eksperimenter med at blande en og to grundfarver med henholdsvis sort og hvid. Til at påføre farve bruges udelukkende svamp for at få større frihed i strygeteknikken. Hver laver ca. 10 ark. (Arkene bruges senere som baggrund for overmaling eller til collage)</p> <p>De strøgne ark sammenholdes for at undersøge strygeteknik og valør.</p> <p>Mal et varmt og et koldt billede med én grundfarve + sort og hvid.</p> <p>Mal et træ med tre grundfarve og sort og hvid.</p> <p>Mal en årstid med tre grundfarver + sort og hvid.</p> <p>Billederne sammenholdes jævnlige for at undersøge farveholdning og komposition.</p> <p>Teori</p> <p>Et lærer- eller kursistoplæg om, hvad der kendetegner impressionistisk og COBRA-bevægelsens stil. Der vises billeder i impressionistisk stil og af COBRA-malere.</p> <p>Praksis</p> <p>Mal et impressionistisk-inspireret billede.</p> <p>Mal et COBRA-inspireret billede.</p> <p>Billederne vises for at finde kendetegn på de to stilarter. Se billeder i impressionistisk stil og i COBRA-stil og vurder, hvad de har fokuseret på. Et par af billederne vælges og danner grundlag for en mere uddybende billedanalyse.</p> <p>Teori</p> <p>Der indledes med en diskussion af, hvad der kendetegner abstrakt og naturalistisk gengivelse. Kursisterne præsenteres for forskellige akrylteknikker vådt-i-vådt, lavering, maskering, alla prima, sgrafitto, skabelon. Riv-og-klip-teknikken repeteres. Impressionistisk stil og COBRA-stil repeteres med fokus på motiver med figur i bevægelse.</p> <p>Praksis</p> <p>Kursisterne får et avisbillede af en sportsudøver, alternativt et billede af en danser. Tegn figuren, så du lærer den at kende. Lav OH-projektion af tegningen, eventuelt med forskydninger.</p> <p>Lav et billede, hvor avisfiguren indgår. Brug en eller flere af de ovenstående teknikker. Brug eventuelt de strøgne ark fra tidligere til baggrund. Brug eventuelt kridt til overmaling.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Kursisternes billeder sammenholdes. Der fokuseres på farveholdning og komposition. Kursisterne analyserer herefter et billede i impressionistisk stil. (Brug evt. bilag 1). Der fokuseres på komposition, farveholdning, lys, kontraster, teknik og stemning i billedet. Notater i stikordsform kan afleveres til læreren.</p> <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>

Bilag 1 Forslag til billedanalysemodel

1. Beskrivelse

Præsenter værket

Kunstner, titel, årstal, format.

Beskriv værket

Hvad ser du? Hvad sker der?

2. Analyse

Komposition

Tegn evt. en skitse af kompositionen (de vigtigste figurer og linjer).

Rum/dybde

- forgrund, mellemgrund, baggrund
- størrelsesperspektiv
- farveperspektiv
- overlappning
- beskæring.

Farver

Er der nogen farvekontraster?

- rene – blandede
- mørke – lyse
- varme – kolde
- komplementærkontraster.

Lys

Hvad er det for et lys: naturligt eller kunstigt?

Kan vi se, hvilken tid på dagen, det er?

Er der noget, der er lyst – og noget, der er mørkt?

Synsvinkel

Fugle-, frø-, eller normalperspektiv.

Kontraster

- statiske elementer – dynamiske elementer
- abstrakte elementer – naturalistiske elementer.

Teknik

Hvordan er billedet malet?

Er værket figurativt eller nonfigurativt?

Er værket abstrakt eller naturalistisk gengivet?

Figur

Er der mennesker?

Hvordan er de fremstillet?

Symboler

- farvesymbolik
- symbolske figurer.

3. Tolkning

Hvordan opfatter/forstår du billedet?

Stemning

'Flyt ind i billedet'

Hvilken atmosfære/stemning fornemmes i billedet? For eksempel:

- glæde
- idyl
- oprør
- angst.

Budskab

Hvad er kunstnerens hensigt med billedet? Hvad fortæller han gennem billedet?

Perspektivering

- Find ud af mere om kunstneren, perioden, stilen, symboler osv.
- Sammenlign med andre kunstværker.

Bilag 2 Seks eksempler på teknikker

<p>Mosaik Riv en avis i stykker og brug gråtonerne til mosaikker.</p>	<p>Få et billede til at forsvinde Find et billede på størrelse med et postkort, klæb det på et ark i A3 format, byg det ind i et nyt billede, så det forsvinder i det nye. Se på Gustav Klimts billeder. En god farveblandingsøvelse og en opgave med succes.</p>	<p>Introduktion til at arbejde med skygger Tegning af et lagen draperet på staffeli belyst af spot. Det resulterer i de flotteste "spøgelser", som kan være et godt grundlag for at få fornemmelse af egenskygge.</p>
<p>Brug akryl-strøgne ark til at lave collager i riv-og-klip-teknik.</p>	<p>Tegn et motiv, for eksempel en figur i bevægelse. Lav samme motiv i akryl, i voks og tråd som skulptur.</p>	<p>Overfør et portrætfoto ved hjælp af projektion, for eksempel OH til papir i stort format. Farvelæg med komplementærfarver.</p>

Bilag 3 Eksempler på billedsproglige virkemidler

- Farver: primær-, sekundær- og tertiær eller brækkede farver, sort/hvid, komplementærfarver, lys/mørk, varm/kold, evt. også symbolværdi
- Lys og skygge: egenskygge og slagskygge
- Komposition: diagonaler, det gyldne snit, beskæring, statisk/dynamisk
- Rum: for-, mellem- og baggrund, overlap, dybdeskabende effekt (repoussoir)
- Perspektiv: central-, farve- og størrelsesperspektiv.

Bilag 4 Fra deduktiv til induktiv undervisning

Eksempel på emne, der går fra lærerstyret oplæg til mere selvstændigt eksperimenterende arbejde.

Farver		
Mål: <i>eksperimentere med billedmæssige teknikker og virkemidler samt redegøre for deres funktion i konkrete billeder</i>	Praksis	Teori
<p>Farvelære</p> <p>Kursisten oplever, at grundfarverne opfører sig forskelligt ved blanding med sort og hvid og med en anden grundfarve.</p> <p>Kursisten får en fornemmelse af, hvordan man laver tertiærfarver.</p>	<p>Kursisten laver en farvecirkel ved at blande primærfarverne.</p> <p>Kursisterne laver eksperimenter med at blande en og to grundfarver med henholdsvis sort og hvid. Mal eller stryg A3 ark.</p> <p>Kursisten laver en farvetrekant.</p> <p>Opsamling: De strøgne ark sammenholdes for at undersøge strygeteknik og valør. Samtale om farvernes forskellige måder at opføre sig på. Kursisten tager noter undervejs.</p>	<p>Primærfarver: De tre grundfarver</p> <p>Ittens farvecirkel Sekundærfarver Komplementærfarver Kolde/varme kontraster</p> <p>Gråtoneskala</p> <p>Goethes farvetrekant Tertiærfarver, brækkede farver</p>
Bruge farver som	Læreren udleverer et motiv – sort/hvid foto eller	

<p>billedmæssigt udtryk.</p> <p>Kursisten oplever, at farveudtrykket afhænger af billedets farvepalet.</p> <p>Bruge farvelæren i analyse af værker.</p>	<p>konturtegning. Kursisten maler to versioner af samme motiv, et i varme og et i kolde farver.</p> <p>Opsamling: Billederne vises, og der samtales om, at en varm farve kan virke kold, det kommer an på, hvad den sættes sammen med.</p> <p>Plenum: se på billeder</p>	<p>Se på kunstværker og finde kold/varme kontraster.</p>
<p>Bruge farvelæren i analyse af værker, fortsat.</p> <p>Bruge farvelæren i egne billedarbejder.</p>	<p>Plenum: se på billeder, fortsat.</p> <p>Maleopgave: Mal et billede, der udtrykker en stemning. Vælg selv motiv og farveholdning. Lav først farveskitser – undersøg hvilke farver, der bedst udtrykker din farveholdning. Tag noter.</p>	<p>Samtale om kunstnernes valg af farver, komplementærkontraster, lys/mørk, farvernes betydning for tolkning af billedet.</p>
<p>Evaluering</p>	<p>Under en fælles, opsamlende samtale ud fra billederne evalueres det, om kursisten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kendskab til fagtermerne • har anvendt farvelære praktisk i billedarbejde • kan formulere, hvordan det er lykkedes at udtrykke en stemning i et billedarbejde • kan bruge fagtermerne i analyse af værker. <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>	

Bilag 5 Eksempel på evaluering

Portræt		
Mål: <i>arbejde praktisk og teoretisk med det billedmæssige formsprog</i>	Praksis	Teori
<p>Eksperimentere med portrættet som udtryk.</p> <p>Blive bevidst om portrætgenren.</p>	<p>Førtegnig: Tegne et ansigt (uden instruktion)</p> <p>Opsamling: Hvordan er øjnene placeret i ansigtet?</p> <p>Tegne et idealansigt efter lærerens anvisning</p> <p>Tegne portrætter af hinanden to og to, eller tegn selvportrætter ud fra et spejl.</p> <p>Forsøge en realistisk gengivelse.</p> <p>Bruge blyant, grafitstift, kul eller kridt.</p> <p>Lave et ekspressivt portræt, brug farver.</p>	<p>Idealansigtets proportioner</p> <p>Fagtermer: En-face, profil, halvprofil</p> <p>Hvis kursisten ikke har arbejdet med skyggelægning, kan dette introduceres.</p> <p>Nedslag i kunsthistorien om traditionen for portrættegning</p> <p>Realistisk gengivelse over for ekspressiv eller abstrakt gengivelse</p>
<p>Evaluering</p>	<p>I en samtale evalueres ud fra følgende fokuspunkter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viden om portrætgenren • realistiske, ekspressive og abstrakte portrætter • redegørelse og begrundelse, hvorfor portrættet ser ud, som det gør • redegørelse for virkemidler i portrætter • opsamling af analyseelementer til en tolkning. <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>	

Bilag 6 Eksempel på samspil mellem teori og praksis

Croquistegning		
Mål: arbejde praktisk og teoretisk med det billedmæssige formsprog	Praksis	Teori
<p>Lære at se og gengive kroppens proportioner, så kursisten senere kan bruge sine erfaringer til for eksempel at lave billeder eller skulptur.</p> <p>Blive bevidst om forskellige måder at afbilde kroppe på.</p>	<p>Se eksempler på forskellige måder at tegne en krop på.</p> <p>Tegne en idealkrop efter lærerens anvisning.</p> <p>Tegne efter model, tre 5-minutters stillinger, en 20-minutters stilling</p> <p>Forsøge en naturalistisk gengivelse, gerne med konturtegning.</p> <p>Bruge blyant, grafitstift, kul eller kridt.</p> <p>Opsamling: visning af kursistarbejder, samtale om tegningernes lighed med forlægget. I billeder af for eksempel skulpturer kan efterprøves, hvordan målene passer.</p>	<p>Idealkroppens anatomi og proportioner</p> <p>Fagtermer: proportioner for ordinær- (7½ hoved), ideal- (8 hoved) og helt krop (8½ hoved) statisk stilling og kontrapost.</p> <p>Nedslag i kunsthistorien: Hvordan er kroppen gengivet? Eksempler: Den egyptiske og den græske skulptur, Henry Moore, Giacometti, Jørgen Haugen Sørensen.</p>
<p>Eksperimentere med forskellige måder at afbilde menneskekroppen på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gengive bevægelse - gengive form <p>Bruge viden om kropssprog til at skabe udtryk i tegning.</p>	<p>Bevægelsestegning: Tegne hvad modellen gør, følg ikke omridsene. Lave tre 1 minuts tegninger.</p> <p>Modellerende tegning: Begynd i formens centrum og tegn udad, lav kruseduller.</p> <p>Tegne en abstrakt gengivelse af menneskekroppen.</p> <p>Opsamling: visning af kursistarbejder. Tegningerne sammenholdes for at undersøge, hvordan de udvikler sig.</p> <p>Se forskellige kunstneres tegninger og vurdere, hvordan de har arbejdet.</p>	<p>Naturalistisk gengivelse over for abstrakt gengivelse.</p>
<p>Evaluerings</p>	<p>I en samtale evalueres ud fra følgende fokuspunkter:</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • viden om menneskekroppens proportioner • eksperimenter med realistisk og abstrakt gengivelse af menneskekroppen • redegørelse for virkemidler i gengivelse af menneskekroppen • opsamling af analyseelementer til en tolkning. <p>Undervisningen evalueres ligeledes mht. behov for ændring eller justering af undervisningen i forhold til de faglige mål. Det kan ske mundtligt eller skriftligt.</p>	
--	--	--

Bilag 7 Eksempler på arbejdsformer

Klasseundervisning	Gruppe eller par	Individuel
Lærerforedrag Introduktion	Tegne videre på medkursisters arbejder	Afprøve teknikker
Oplæg	Lave et billede, dreje det 180 grader, og næste kursist arbejder videre	Eksperimentere med kompositioner, farver og materialer
Udstillinger	Problemorienteret arbejde, for eksempel: Hvordan afbilder vi en sindstilstand?	Lave det samme motiv under påvirkning af forskellige musikgenrer
Løbende evaluering	Emneorienteret arbejde, for eksempel at redegøre for komposition: Hvad er det, og hvordan bliver det brugt i et bestemt værk?	
Evaluering	Lave en skulptur i fællesskab	
	Lave et oplæg om kunstretning	